

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ВІСНИК
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені В.Н. Каразіна

Серія “Іноземна філологія.
Методика викладання іноземних мов”

Випуск 82
Педагогічні науки

Видається з 1966 року

Харків
2015

Статті цього Вісника висвітлюють актуальні проблеми, серед яких: базові принципи побудови програм навчання англійської мови, створення мультимедійного підручника, психолінгвістичні та психологічні основи розробки методики навчання усного перекладу, позааудиторні заходи викладання іспанської мови та оцінювання рівня володіння мовою.

Для лінгвістів, викладачів, аспірантів та пошукачів, студентів старших курсів.

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 12 від 30 листопада 2015 р.)

Головний редактор:

І.С. Шевченко, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна)

Редакційна колегія:

Секція: Іноземна філологія

Д. Александрова, докт. наук (Софійський університет імені Святого Климента Охридського, Болгарія)
В.І. Говердовський, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
В.В. Дементьев, докт. філол. наук (Саратовський державний університет імені М.Г. Чернишевського, Росія)
Ф. Домінгос Матіто, докт. наук (університет Ріоха, Іспанія)
П. Карагьозов, докт. наук (Софійський університет імені Святого Климента Охридського, Болгарія)
Г. Коллер, докт. наук (університет імені Фрідріха-Олександра, Ерланген-Нюрнберг, ФРН)
Т.А. Комова, докт. філол. наук (Московський державний університет імені М.В. Ломоносова, Росія)
А.П. Мартинюк, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.М. Мінкін, докт. філол. наук (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна)
О.І. Морозова, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.С. Піхтовнікова, докт. філол. наук (Приазовський технічний університет, Маріуполь, Україна)
О.В. Ребрій, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
В.О. Самохіна, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
Л.В. Солощук, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
С.О. Швачко, докт. філол. наук (Сумський державний університет, Україна)

Секція: Методика викладання іноземних мов

Н.Ф. Бориско, докт. пед. наук (Київський національний лінгвістичний університет, Україна)
Л.С. Нечепоренко, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
С.Ю. Ніколаєва, докт. пед. наук (Київський національний лінгвістичний університет, Україна)
В.Г. Пасинок, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)
О.Б. Тарнопольський, докт. пед. наук (Дніпропетровський університет економіки і права, Україна)
Л.М. Черноватий, докт. пед. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)

Відповідальний секретар:

Л.Р. Безугла, докт. філол. наук (Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна)

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61022, м. Харків, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
факультет іноземних мов
Тел.: (057) 707-51-44; e-mail: dilovamova@mail.ru
<http://foreign-languages.karazin.ua/research/editions/bulletin-archives>
<http://periodicals.karazin.ua/foreignphilology/index>
dilovamova@mail.ru

Текст подано в авторській редакції

Статті пройшли зовнішнє та внутрішнє рецензування

Свідоцтво про держреєстрацію № 21562–11462Р від 20.08.2015.

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, оформлення, 2015

ЗМІСТ

О.Б. Бігич ПОЗААУДИТОРНИЙ ЗАХІД З ІСПАНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ «PELÍCULAS DE ANIMACIÓN – LOS GANADORES DE LOS PREMIOS GOYA»	4
О.О. Паршикова ЗАСТОСУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-ІГРОВИХ ПРИЙОМІВ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	9
О.Б. Тарнопольський ТРИ БАЗОВИХ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ПРОГРАМ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДОРΟΣЛИХ, ЯКІ ВИВЧАЮТЬ ЇЇ ПОЗА МЕЖАМИ МОВНИХ ПРОГРАМ У ВНЗ	15
Л.М. Черноватий ЗІСТАВНИЙ СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС КОНФЕСІЙНОГО ТЕКСТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (ЧАСТИНА І)	21
Т.К. Варенко МУЛЬТИМЕДІЙНИЙ УЧЕБНИК: ОПРЕДЕЛЕНИЕ И ФОРМАТЫ РЕАЛИЗАЦИИ	29
М.В. Рябих ЛЕКЦІЇ, ЯКІ НЕ «ЧИТАЮТЬ»	35
І.О. Сімкова ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБКИ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ З АРКУША	40
Артеменко Л.А., Полина В.С. ОБУЧЕНИЕ СТУДЕНТОВ-ЭКОНОМИСТОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ ИНОЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ В РАМКАХ CASE STUDY	47
Paolo Torresan SOME CRITICAL ISSUES IN TESTS TAKEN FROM CELI AND CILS CERTIFICATIONS (Italian as a Foreign Language)	53

УДК 81'255.4 : 22 [811.111 + 811.161.2]

ЗІСТАВНИЙ СТИЛІСТИЧНИЙ СИНТАКСИС КОНФЕСІЙНОГО ТЕКСТУ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ (ЧАСТИНА I)

Л.М. Черноватий, докт. пед. наук (Харків)

Грунтуючись на результатах порівняльного стилістичного аналізу англо- й україномовного текстів перекладу книги «Буття» Біблії, встановлено їх спільні та відмінні синтактико-стилістичні характеристики, які можуть враховуватися у змісті навчання зіставної стилістики та перекладу текстів конфесійного стилю.

Ключові слова: англійська й українська мови, Біблія (книга «Буття»), зіставна стилістика, конфесійний стиль, навчання перекладу, порівняльний стилістичний аналіз, синтактико-стилістичні характеристики.

Черноватий Л.Н. Сопоставительный стилитический синтаксис конфессионального текста в английском и украинском языках. Часть I. Основываясь на результатах сравнительного стилитического анализа англо- и украиноязычных текстов перевода книги «Бытие» Библии, установлены их общие и отличительные синтактико-стилитические характеристики, которые могут учитываться в содержании обучения сопоставительной стилитике и переводу текстов конфессионального стиля.

Ключевые слова: английский и украинский языки, Библия (книга «Бытие»), конфессиональный стиль, обучение переводу, синтактико-стилитические характеристики, сопоставительная стилитика, сравнительный стилитический анализ.

Chernovaty L.M. Comparative stylistic syntax in confessional texts in English and Ukrainian. Part I. Basing on the results of the comparative stylistic analysis of the Bible's Genesis Book target texts in English and Ukrainian, there have been established their common and distinct syntactic and stylistic features that may be taken into account in teaching Comparative Stylistics to translate confessional style texts.

Key words: Bible (Genesis Book), comparative stylistic analysis, Comparative Stylistics, confessional style, English and Ukrainian languages, syntactic and stylistic features, teaching translation.

За результатами досліджень [8], фахова компетентність перекладача (ФКП), що визначається як сума знань, навичок та умінь, необхідних для здійснення перекладу на фаховому рівні, включає, поміж іншого, екстралінгвістичну компетентність, тобто знання, що виходять за межі лінгвістичних та перекладознавчих: фонові (енциклопедичні, тематичні, соціобікультурні тощо) і предметні (інформація щодо поняттєвого складу певної галузі людської діяльності та міжпоняттєвих зв'язках). Аналіз відповідної літератури [11] засвідчує, що обов'язковим компонентом ФКП мають бути фонові знання, які стосуються Біблії, її структури, походження, основних персонажів, Палестини часів Ісуса Христа, найбільш уживаних (крилатих) біб-

лійних фраз тощо. Важливість таких знань пояснюється досить високою частотністю біблійних алюзій як у письмовому, так і в усному перекладі, що потенційно може створювати проблеми при передачі тексту оригіналу (ТО) мовою перекладу.

Хоча засвоєння таких знань, принаймні теоретично, передбачається в університетському курсі «Релігієзнавства», а також можна розраховувати на деякий вплив позитивних змін у суспільстві щодо ставлення до релігії загалом, однак цим проблема повністю не вирішується. Перелічені вище чинники можуть сприяти формуванню тільки половини згаданого компонента ФКП, оскільки відповідні поняття в англійській та українській мовах позначаються певними лексичними одиницями (конфе-

сійними термінами). Таким чином, навіть за оптимістичного сценарію, майбутні перекладачі можуть опанувати лише українські терміни, тоді як англomовні типово залишаються незасвоєними. Намагання майбутніх перекладачів самостійно передавати українські терміни англійською мовою у більшості випадків є малопродуктивними саме з причини такого незасвоєння. Наприклад, словосполучення «непорочне зачаття» можна перекласти принаймні кількома варіантами, але тільки *immaculate conception* буде однозначно сприйнято носіями англійської мови як біблійна алюзія – будь-які інші варіанти тлумачитимуться, у кращому випадку, як медичні терміни.

Справа не обмежується лише термінологією, суттєвим є також здатність дотримуватися стилю, характерного для англomовних біблійних текстів, а для цього майбутні перекладачі мають засвоїти головні його ознаки, зокрема, в курсі порівняльної (зіставної) стилістики української й англійської мов. Остання розвивається в межах функціональної стилістики, що вивчає закономірності функціонування мови відповідно до потреб та ситуації спілкування, приділяючи особливу увагу використанню мови у різних типізованих сферах спілкування [5, с.25], включаючи й конфесійну. Відповідно зіставна стилістика тлумачиться як зіставлення стилістичної системи однієї мови із стилістичними системами іншої, в процесі якого важливо не тільки знайти спільне й відмінне в стилістичних системах, а й виявити співвіднесеність спільного і національно-специфічного у кожній [5, с.25].

Проблема ускладнюється незначною кількістю досліджень конфесійного стилю загалом. Можна згадати невеликі розділи, присвячені йому в українській мові – у двох підручниках із стилістики української мови [3; 5] та енциклопедії [9], але навіть стосовно його назви немає єдності. Різні автори (див. огляд в [7]) вживають терміни «богословський стиль», «конфесійний стиль», «культова мова», «релігійний стиль», «сакральний стиль», «свята мова», «священна мова» тощо. У подальшому викладі використовується термін «конфесійний стиль», що видається найпоширенішим.

Як зазначають автори [7], стилістичні характеристики конфесійного стилю залишаються невив-

ченими на всіх мовних рівнях та в усіх жанрових різновидах навіть у межах української мови, а міжмовні дослідження в парі «англійська – українська» мови, взагалі автору невідомі. Це й зумовило актуальність даного дослідження, об'єктом якого є конфесійний стиль, а предметом – порівняльні стилістичні (синтаксичні) ознаки біблійного тексту в англійській та українській мовах. Порівняння англomовного й україномовного текстів, які є текстами перекладу (ТП), між собою, а не з ТО (обидва тексти перекладено із давньоєврейського тексту) видається у цьому випадку виправданим, оскільки на сьогодні згадані ТП функціонують як самостійні тексти, незалежно від ступеня повноти їх відповідності ТО. При передачі біблійних алюзій англійською чи українською мовами перекладач має усвідомлювати особливості відповідних текстів, аби передати їх адресатам у знайомій носіям певної мови формі.

Метою дослідження є встановлення згаданих ознак, а матеріалом – паралельні тексти найпоширеніших варіантів перекладу Старого Заповіту англійською [12] та українською [2] мовами.

Як загальновідомо, Старий Заповіт складається (тут і далі опис структури Старого Заповіту, так само як і назви його структурних складових, наводяться за варіантами перекладу, згаданими вище) з чотирьох розділів: «П'ятикнижжя Мойсееве» (*Pentateuch*): Буття (*Genesis*), Вихід (*Exodus*), Левит (*Leviticus*), Числа (*Numbers*) та Повторення закону (*Deuteronomy*) – усього 187 розділів (*chapters*): «Книги історичні» (*Historical Books*) – 12 книг, 249 розділів; «Книги навчальні» (*Wisdom Books*) – 5 книг, 243 розділи; «Книги пророцькі», що підрозділяються на головних (*Major Prophets*) – 5 книг, 183 розділи – та інших пророків (*Minor Prophets*) – 12 книг, 67 розділів. Зважаючи на природні обмеження, що накладаються обсягом статті, далі викладено результати аналізу лише першого розділу книги «Буття», що складається із 31 вірша.

В межах даної публікації розглядаються лише деякі синтаксичні особливості згаданого розділу. Як відомо [5, с. 163], синтаксис має чималі стилістичні можливості, що ґрунтуються на досить розвиненій синонімії характерних для нього явищ. Як зауважують дослідники [4, с.60], наявність різ-

них синтаксичних структур з розбіжною синтаксичною семантикою для передачі однієї логіки (судження) створює передумови для вибору потрібних одиниць і подальшої їх стилістичної спеціалізації, тобто їх закріплення за певним типом мовлення (включаючи конфесійний дискурс) з певним стилістичним значенням. Актуальність можливості вибору співвідносних синтаксичних засобів, яка є важливою для забезпечення відповідних стильових ознак в межах однієї мови, значно посилюється у випадку міжмовних операцій, включаючи й переклад. Відповідно дослідження у галузі зіставного (порівняльного) стилістичного синтаксису є важливими для теорії перекладу та його навчання, зокрема, для зіставної стилістики української та англійської мов, в тому числі, на матеріалі конфесійних текстів.

Нагадаємо, що згаданий перший розділ книги «Буття» розповідає про шість днів створення світу. Перші два вірші виконують функцію вступу, а подальший виклад в обох ТП, україномовному (УМ ТП) й англійському (АМ ТП), має однакову структуру і складається з шести періодів. Період (стилістична фігура) визначається [5, с. 229] як особлива розгорнута, багатокомпонентна синтаксична конструкція, побудована з гармонійно організованих частин, що, замикаючись у коло, створюють своєрідну й завершену в логічному й інтонаційному плані одиницю мови. Період має виразну двочленну структуру [1; 3; 5; 6; 10]. Основу першої його частини (протазису або засновку) [5], як правило (хоча спостерігається й певна варіативність), становлять періодично повторювані однорідні члени речення, незалежні речення або однорідні супідрядні речення з однаковими чи однотипними зачинами. Друга ж частина (апозис, кла-

узула або висновок) [5] завершує думку.

В обох ТП усі шість періодів відносяться до категорії обрамлених [6], тобто мають майже однакові (з незначною варіативністю) початок: *And God said, Let ...* («І сказав Бог: Хай...») та кінець: *And the evening and the morning were the first (second etc) day* («І був вечір, і був ранок, день перший (другий тощо)»). Оскільки останню фразу вжито в тексті шість разів у строго визначених позиціях, її можна розглядати як рефрен, тобто уривок тексту, який час від часу повторюється, допомагаючи тіснішому об'єднанню його компонентів і наголошуючи на певному аспекті думки [6, с. 242]. Фактично в обох текстах, що розглядаються, рефрен виконує ту ж саму функцію, що й приспів у пісні.

В обох ТП спостерігається також наявність лейтмотиву, тобто головної думки, що проходить через увесь твір або через якусь його частину [6, с. 242]. У першому розділі таким лейтмотивом є фраза *And God saw that it was good* («І Бог побачив, що добре воно») («І Бог побачив, що це добре»), яка у заключному (шостому) періоді розширюється й посилюється, виходячи на рівень узагальнення смислу усього розділу загалом: *And God saw every thing that he had made, and, behold, it was very good* («І побачив Бог усе, що вчинив. І ото, вельми добре воно!»). Як бачимо, автор українського ТП, крім застосування емоційної лексики «*ото*», поставив після цього речення знак оклику, тоді як в англійському ТП обмежились вживанням посилювальної лексики *behold*.

В межах кожного періоду спостерігаються додаткові стилістичні ефекти, які розглядаються далі. Спочатку розглянемо перший період (вірші 3-5, обсяг АМ ТП – 267 друкованих знаків (д.з.), а УМ ТП – 226 д.з.), див. ілюстрацію 1.

Ілюстрація 1 – Період 1: вірші 3-5 першого розділу книги «Буття»

3. *And God said, Let there be light: and there was light.* 4. *And God saw the light, that it was good: and God divided the light from the darkness.* 5. *And God called the light Day, and the darkness he called Night. // And the evening and the morning were the first day*

3. *І сказав Бог: Хай станеться світло! І сталося світло.* 4. *І побачив Бог світло, що добре воно, і Бог відділив світло від темряви.* 5. *І Бог назвав світло: День, а темряву назвав: Ніч. // І був вечір, і був ранок, день перший.*

Результати аналізу прикладів періоду в спеціальній літературі [1; 3; 5; 6; 10] дозволяють погодитися з думкою [5], що реалізація періоду як риторичної фігури можлива як в межах одного складного речення, так і за допомогою кількох речень. Саме останній варіант ми спостерігаємо на прикладі першого розділу аналізованого тексту як в АМ ТП, так і в УМТП.

Як впливає з ілюстрації 1, до складу першого періоду входять два свого роду субперіоди. Протазисом (засновком) першого з них виступає побажання Господа: *And God said, Let there be...* («І сказав Бог: Нехай...»), а апозисом (висновком) – лейтмотив першого розділу *And God saw that it was good* («І Бог побачив, що добре воно»), який надає логічної завершеності першому субперіоду. Другий субперіод містить перелік діянь Бога: *And God divided ...* («і Бог відділив ...»), *And God called ...* («І Бог назвав ...»). Остання фраза повторюється двічі, кожен раз з іншим додатком, що можна класифікувати як посилений повтор (повторюється та сама лексема «назвав», але в супроводі інших слів, що посилюють її виразові якості [4]). Завершує другий субперіод і перший період загалом рефрен (після двох похилих рисок): *And the evening and the morning were the first day* («І був вечір, і був ранок, день перший»), що чітко відділяє перший період від другого.

Додатковому емоційному виділенню складників висловлювання сприяє полісиндетон, повторення сполучників *and* («і») на початку кожного речення даного періоду і першого розділу загалом. У віршах 3-5 в АМ ТП згаданий сполучник вжито вісім, а в українському – сім разів, що надає виразного і схожого ритму в обох ТП.

Доцільно звернути увагу на відмінності побудови рефрену в обох текстах. В АМ ТП він складається з одного простого поширеного речення з прямим порядком слів. Парний зв'язок складників підмета (виражений двома іменниками: *And the evening and the morning*) посилює пафосність та піднесеність викладу. В УМ ТП рефрен складається із складного речення, що містить три простих. Перше й друге – односкладні безособові, містять посилений повтор: «І був вечір, і був ранок». Третє має форму односкладного номінативного речення для надання експресивності кінцівці

попереднього відрізка тексту, яка посилюється інверсією (*день другий*) та асиндетоном (безсполучниковим викладом). Сукупність зазначених стилістичних засобів разом з полісиндетоном наближують цей фрагмент до постичного стилю.

У вірші 4 спостерігається парцеляція – розчленування речення на кілька частин – як в АМ ТП, так і в УМ ТП: *And God saw the light, that it was good* («І побачив Бог світло, що добре воно»). Однак тут виявляються і певні відмінності двох текстів. В АМ ТП в усіх реченнях (це переважно стосується й загалом віршів 3-5 та першого розділу в цілому) використовується прямий порядок слів, тоді як в УМ ТП – застосовується інверсія у першому й другому простих реченнях (так само і у вірші 3). Відмінністю є також еліпс у другому реченні («добре воно» – пропущена зв'язка «є»). Доцільно відзначити й тавтологічний повтор іменника «Бог» у другому реченні, тоді як в АМ ТП вжито особовий займенник *he*.

Вірш 5 в обох ТП складається з двох речень, перше з яких в обох – складне сурядне, що містить два простих поширених речення, а друге – просте поширене речення в АМ ТП й еліпс (пропущений підмет «він») – в УМ ТП. В АМ ТП спостерігається прямий порядок слів в усіх випадках, за винятком другого простого, де застосовується інверсія для рематизації слова *Night*), в той час як в УМ ТП в межах даного вірша інверсія вживається у шести випадках.

Як ясно із наведених прикладів, в обох ТП ми маємо справу з двочленним періодом, перший компонент якого (протазис) складається із восьми колон (менших частин, у даному випадку – простих речень) як в АМ ТП, так і в УМ ТП. Як чітко видно з наведених вище прикладів, накопичення інформації в протазисі забезпечується повторами. В обох ТП протягом усього протазису спостерігається полісиндетон, що сприяє емоційному виділенню складників періоду. Крім того, в аналізованих ТП зустрічаються й лексичні повтори, зокрема, слово *light* («світло») повторюється по п'ять разів, *God* («Бог») – по чотири, *darkness* («темрява») та *called* («назвав») – по два рази кожне.

В обох ТП протазису загалом притаманна висхідна градація, коли кожен наступний його компо-

нент (просте речення) посилює й нагнітає смислове та експресивне значення засновку періоду. Фінал періоду (висновок) – *And the evening and the morning were the first day* в АМ ТП та «*І був вечір, і був ранок, день перший*» в УМ ТП – замикає кільце періоду, забезпечуючи стрункість і

завершеність його структурно-синтаксичної й ритмомелодійної архітекτονіки.

Період 2 (утворюється віршами 6–8, обсяг АМ ТО – 353 д.з., а УМ ТП – 264 д.з.) практично дзеркально повторює структуру попереднього періоду (вірші 3–5), див. ілюстрацію 2.

Ілюстрація 2 – Період 2: вірші 6–8 першого розділу книги «Буття»

6 *And God said, Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters.* 7 *And God made the firmament, and divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament: and it was so.* 8 *And God called the firmament Heaven. And the evening and the morning were the second day.*

6. *І сказав Бог: Нехай станеться твердь посеред води, і нехай відділяє вона між водою й водою.* 7. *І Бог твердь учинив, і відділив воду, що під твердю вона, і воду, що над твердю вона. І сталося так.* 8. *І назвав Бог твердь Небо. І був вечір, і був ранок день другий.*

Порівняння періодів 1 і 2 свідчить, що фактично тут застосовується шаблон – в обох випадках наявні елементи, подані далі: *And God said, Let there be...* («*І сказав Бог: Нехай...*»)... *and let it...* («*і нехай...*») (вірші 3 і 6); *And God (did something)* – («*І Бог... учинив*»)... (вірші 4 і 7), *And God called ...* (*І назвав Бог...*); *And the evening and the morning were the _____ day* («*І був вечір, і був ранок, день _____*»). Це дає привід класифікувати періоди, що розглядаються, як кільцеві, оскільки вони включають кільцеві повтори (термін Л.І.Мацько [5]), що формують рамку як вірша, так і періоду загалом. В іншій класифікації [6] для позначення періодів з однаковим початком засновку й висновку пропонується термін «обрамлений період», який можна застосувати й у нашому випадку, маючи на увазі не кожен окремий період даного тексту окремо, а всю сукупність (послідовність) його періодів, що загалом утворюють свого роду обрамлений надперіод.

Спільними рисами АМ ТП й УМ ТП, так само як і двох згаданих періодів (вірші 3-5 та 6-8 відповідно) є полісиндетон, посилений повтор та висхідна градація. В обох ТП у вірші 7 застосовано

антитезу – підкреслене зіставлення протилежних, але пов'язаних між собою понять для підсилення враження [5]: ...*divided the waters which were under the firmament from the waters which were above the firmament* («*відділив воду, що під твердю вона, і воду, що над твердю вона*»). Відмінністю залишається досить широке застосування інверсії в УМ ТП (чотири випадки) і повна її відсутність в АМ ТП. До відмінностей слід також віднести вживання в УМ ТП (вірш 7) еліпсу разом з інверсією («*воду, що під твердю вона*», і «*воду, що над твердю вона*») – це створює незвичний стилістичний ефект, притаманний поетичному ладу.

Другий період, як і перший, можна умовно розділити на два субперіоди, де більший включає вірші 6 і 7 (з апозисом *and it was so* («*І сталося так*»)), тоді як усі інші частини згаданих строф утворюють протазис з висхідною градацією), а менший – вірш 8, що завершується рефреном.

Обсяг та структура подальших періодів, по-перше, збільшується, оскільки збільшується й обсяг виконаної Господом роботи у кожен наступний день, а по-друге, кожний етап згаданої роботи викладено в окремому субперіоді (див. ілюстрацію 3, вірші 9-13, обсяг АМ ТП – 666 д.з., а УМ ТП – 593 д.з.).

Ілюстрація 3 – Період 3: вірші 9–13 першого розділу книги «Буття»

9. And God said, Let the waters under the heaven be gathered together unto one place, and let the dry land appear: and it was so. 10. And God called the dry land Earth; and the gathering together of the waters called he Seas: and God saw that it was good. 11. And God said, Let the earth bring forth grass, the herb yielding seed, and the fruit tree yielding fruit after his kind, whose seed is in itself, upon the earth: and it was so. 12. And the earth brought forth grass, and herb yielding seed after his kind, and the tree yielding fruit, whose seed was in itself, after his kind: and God saw that it was good. 13. And the evening and the morning were the third day.

9. І сказав Бог: Нехай збереться вода з-під неба до місця одного, і нехай суходіл стане видний. І сталося так. 10. І назвав Бог суходіл: Земля, а місце зібрання води назвав: Море. І Бог побачив, що добре воно. 11. І сказав Бог: Нехай земля вродить траву, ярину, що насіння вона розсіває, дерево овочеве, що за родом своїм плід приносить, що в ньому насіння його на землі. І сталося так. 12. І земля траву видала, ярину, що насіння розсіває за родом її, і дерево, що приносить плід, що насіння його в ньому за родом його. І Бог побачив, що добре воно. 13. І був вечір, і був ранок, день третій.

Як очевидно з ілюстрації 3, у третьому періоді містяться чіткі чотири субперіоди, кожен з яких відповідає одному віршу. Субперіод 1 ґрунтується на вірші 9 – апозис *and it was so* («І сталося так»), протазис – посилений повтор, висхідна градація, полісиндетон. Відмінності: в АМ ТП спостерігається виключно прямий порядок слів, а в УМ ТП – майже виключно (крім першого простого речення) – інверсія: «до місця одного», «суходіл стане видний», «І сталося так».

Субперіод 2: вірш 10 – апозис: *and God saw that it was good* («І Бог побачив, що добре воно»), протазис – посилений повтор, висхідна градація, полісиндетон. Чотири простих речення у складному в АМ ТП та у двох складних в УМ ТП. Особливості АМ ТП: прямий порядок слів в усіх реченнях, за винятком другого (інверсія – винесення додатку *gathering together of the waters* – на початок другого простого речення, а також інверсія «підмет – присудок»: *called he Seas* – останнє сприяє архаїчному забарвленню, так само як і тавтологічний повтор *gathering together*). Відмінності УМ ТП: парцеляція – розчленування речення на кілька частин (*І побачив Бог світло, що добре воно*); прямий порядок слів у третьому простому реченні; інверсія у першому й другому простих реченнях, що доповнюється еліпсом у другому реченні (*добре воно* – пропущено зв'язку «є»). Тавтологічний повтор іменника «Бог» у другому реченні.

Субперіод 3: вірш 11: в апозисі – одне просте безособове речення: *and it was so* («І сталося так»). Синтаксична структура періоду забезпечує висхідну градацію – напруження сягає кульмінації в заключному простому безособовому реченні (*and it was so*), що підводить підсумок. В АМ ТП перше (спонукальне) речення засновку є головним щодо решти його елементів, які є однорідними членами і виражені іменниками (*grass, herb, fruit tree*). Стилистичний малюнок забезпечується подвійним повтором дієслова *yielding* та підрядними означальними реченнями, відокремленими прикладками з уточнювальною функцією, об'єднаними в єдину конструкцію завдяки асиндетону, безсполучниковому приєднанню перших двох підрядних речень, а третя підрядне приєднано за допомогою сполучного слова *whose*. Хоча в реченні тричі вжито сполучник *and*, однак у даному випадку важко говорити про полісиндетон, оскільки згаданий сполучник виконує неоднакові функції у різних випадках. Однорідність дозволяє виразніше передати зображувану картину, оскільки кожен наступний член ряду посилює попередній. Доцільно зазначити також значний розрив між початком складного речення (*Let the earth bring forth...*) та його обставиною місця (*upon the earth*), що збільшує книжність викладу, посилений повтор у перших двох підрядних реченнях (*herb yielding seed, fruit tree yielding fruit*) та відсутність інверсії в усіх компонентах періоду.

В УМ ТП спостерігається обрамлений період, що характеризується вишуканою архітектонікою завдяки високій концентрації стилістичних засобів. Протазис містить пряму мову (шість колон): *Нехай земля вродить траву, / ярину, / що насіння вона розсіває, / дерево овочеве, / що за родом своїм плід приносить, / що в ньому насіння його на землі*. Синтаксична структура субперіоду забезпечує висхідну градацію. Перше (спонукальне або бажальне в класифікації І.П. Ющука [10, с. 476–477]) речення засновку є головним щодо решти його елементів, які є однорідними членами і виражені іменниками (*траву, ярині, дерево овочеве*), дієсловами (*розсіває, приносить, є*) (пропущене дієслово-зв'язка в останньому підрядному реченні: *що в ньому насіння (є) його на землі*) та підрядними означальними реченнями, відокремленими прикладками з уточнювальною функцією, об'єднаними в граціозну конструкцію завдяки полісиндетону – повторенню сполучника «*що*» на початку кожного із згаданих речень, внаслідок чого частини складнопідрядного речення ніби нанизуються одна на одну. Однорідність дозволяє виразніше передати зображувану картину, оскільки кожен наступний член ряду посилює попередній. Доцільно зазначити: перше означальне підрядне речення (*що насіння вона розсіває*) має ускладнену форму, оскільки містить у собі особовий займенник (*вона*), співвідносний з означуваним іменником головної частини, внаслідок чого забезпечується стилізація тексту на старовинний лад. Своєрідність стилю тексту посилюється завдяки використанню інших стилістичних засобів: інверсія в усіх підрядних реченнях засновку та у висновку, алітерація й асонанс (повтор приголосних та голосних у розташованих недалеко одне від одного словах: «*насіння... розсіває*»).

Субперіод 4: вірш 12 – апозис: *and God saw that it was good* («*І Бог побачив, що добре воно*»), протазис включає посилений повтор, висхідну градацію та полісиндетон. Найявні й певні відмінності: в АМ ТП спостерігається заміна форм дієслів у складному реченні на форми простого минулого часу (*brought forth* та *was*), а також опущення означення *fruit* у словосполученні *fruit tree* та перетворення підрядного речення *whose seed*

is in itself на означальне прикладкового типу й перенесення його на позицію після додатку (*fruit*) з виділенням комами з обох боків, що спричинило розрив між *fruit* та *after his kind*, відповідно утруднивши розпізнавання типу зв'язку між ними. В УМ ТП у головному реченні застосовується інверсія, що сприяє привабливому контрасту між однорідними членами (додатками): «*І земля траву видала, ярину, ... і дерево...*», наближаючи інтонацію до фольклорної. Цьому сприяють також посилені повтори в однорідних зворотах: «*що насіння розсіває за родом її, ... що приносить плід, що насіння його в ній за родом його*».

Особливості рефрену (вірш 13) вже розглядалися раніше, під час аналізу віршів 3-5 (див. вище). Стилiстичні особливості періодів 4–6 розглядаються у другій частині нашої публікації. Там же наводяться і загальні висновки дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранник Д. Х. Період / Д.Х.Баранник // Українська мова: Енциклопедія. – 3-тє вид., змін. і доп. – К., 2007. – С. 472–473.
2. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / Пер. І. Огієнка 1962 р. – К. : Українське Біблійне Товариство, 2009. – 1151 с.
3. Дудик П.С. Стилiстика української мови / П.С. Дудик. – К. : Академія, 2005. – 368 с.
4. Жук Т.В. Лексичний та синтаксичний повтор в українській народній творчості (на матеріалі українських народних казок) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т.В. Жук. – К., 2005. – 21 с.
5. Мацько Л.І. та ін. Стилiстика української мови : підручник / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько ; за ред. Л.І. Мацько. – К. : Вища шк., 2003. – 462 с.
6. Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови : підручник / О.Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1993. – 248 с.
7. Пуряєва Н.В. Українська церковна титулатура / Н.В. Пуряєва // Мовознавство. – 2000. – № 2–3. – С. 45–54.
8. Черноватий Л.М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підручник для студ. вищих заклад. освіти за спец. «Переклад» / Л.М. Черноватий. – Вінниця : Нова Книга, 2013. – 376 с.
9. Шевченко Л.Л. Конфесійний стиль / Л.Л. Шевченко // Українська мова: Енциклопедія. – 3-тє вид., змін. і доп. – К., 2007. – С. 284.
10. Ющук І.П. Українська мова / І.П. Ющук. – К. : Либідь, 2003. – 640 с.
11. Hirsch E.D. The Dictionary

of Cultural Literacy / E.D.Hirsch, J. Kett, J. Trefil. – Boston-New-York: Houghton Mifflin, 1993. – 619 p.
12. King James Version of the Bible [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kingjamesbibleonline.org/>

REFERENCES

- Barannyk, D. K. (2007). Period [Period]. *Ukrayins'ka mova: Entsyklopediya – The Ukrainian Language: Encyclopedia*. Kyiv: M.P.Bazhan Ukrayinska Entsyklopediya Publ. 472-473. (in Ukrainian)
- Chernovaty, L.M. (2013). *Metodyka vykladannya perekladu yak spetsial'nosti [Methods of Training Professional Translators and Interpreters]*. Vinnytsya: Nova Knyha Publ. (in Ukrainian)
- Dudyk, P.S. (2005). *Stylistyka ukrayins'koyi movy [The Stylistics of the Ukrainian Language]*. Kyiv: Akademiya Publ. (in Ukrainian)
- Hirsch, E.D., Kett, J., and Trefil, J. (1993). *The Dictionary of Cultural Literacy*. Boston-New-York: Houghton Mifflin.
- King James Version of the Bible. Available at: <http://www.kingjamesbibleonline.org/>
- Mats'ko, L.I., Sydorenko, O.M., and Mats'ko, O.M. (2003). *Stylistyka ukrayins'koyi movy [The Stylistics of the Ukrainian Language]*. Kyiv: Vyscha shk. Publ. (in Ukrainian)
- Ohiyenko I. (tr.) (2009). *Bibliya abo Knyhy Svyatoho Pys'ma Staroho y Novoho Zapovitu. Iz movy davn'oyevreys'koyi y hrets'koyi na ukrayins'ku doslivno nanovo perekladena [The Bible or the Holy Books of the Old and New Testaments. Translated anew word by word from the Old Jewish and Greek Languages into Ukrainian]*. Kyiv: Ukrayins'ke Bibliyne Tovarystvo Publ. (in Ukrainian)
- Ponomariv, O.D. (1993). *Stylistyka suchasnoyi ukrayins'koyi movy [The Stylistics of the Modern Ukrainian Language]*. Kyiv: Lybid' Publ. (in Ukrainian)
- Puryayeva, N.V. (2000). *Ukrayins'ka tserkovna tytulatura [Ukrainian Church Titles]*. *Movoznavstvo – Linguistics*, 2-3, 45-54. (in Ukrainian)
- Shevchenko, L.L. (2007). *Konfesiynny styl' [Confessional Style]*. In: *Ukrayins'ka mova: Entsyklopediya – The Ukrainian Language: Encyclopedia*. Kyiv: M.P.Bazhan Ukrayinska Entsyklopediya Publ. 284. (in Ukrainian)
- Yushchuk, I.P. (2003). *Ukrayins'ka mova [The Ukrainian Language]*. Kyiv: Lybid' Publ. (in Ukrainian)
- Zhuk, T.V. (2005). *Leksychnyy ta syntaksychnyy povtor v ukrayins'kiy narodniy tvorchosti (na materialy ukrayins'kykh narodnykh kazok): avtoref. kand. filol. nauk [Lexical and syntactical repetition in Ukrainian folk creative work (on the material of Ukrainian folk tales) – Thesis Phd diss]*. Kyiv. 21 p. (in Ukrainian)